

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ННЦ ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ НААН УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА
ТА АРХІТЕКТУРИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ім. П. ВАСИЛЕНКА**

**«НАЦІОНАЛЬНІ І СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ
РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА
КОНТРОЛЮ»**

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

21 травня 2020 р.

(присвяченої 60-річчю кафедри обліку і оподаткування

Одеського державного аграрного університету)

Одеса 2020

УДК 657.1(477)

Національні і світові тенденції розвитку обліку, оподаткування та контролю: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (присвяченої 60-річчю кафедри обліку і оподаткування ОДАУ), 21 травня 2020 р. / редкол.: І.О. Крюкова [та ін.]; Одеський державний аграрний університет. Одеса: «ВМВ-Принт», 2020. 262 с.

Редакційна колегія:

- Крюкова І.О.** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Одеського державного аграрного університету;
- Маренич Т.Г.** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П.Василенка;
- Бруханський Р.Ф.** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету;
- Баланюк І.Ф.** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»;
- Ткаченко С.А.** доктор економічних наук, доцент, ректор Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»
- Зайцев Ю.О.** - доктор економічних наук, професор, начальник Східного управління Головного управління Державної податкової служби в Харківській області
- Найда А.В.** - кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування Одеського державного аграрного університету

Рекомендовано до видання вченою радою Одеського державного аграрного університету (протокол №11 від 25 червня 2020 р.).

У збірнику представлено результати наукових досліджень, які оприлюднено на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Національні і світові тенденції розвитку обліку, оподаткування та контролю» і орієнтовані на пошук напрямів удосконалення науково-теоретичних, методичних і практичних засад бухгалтерського обліку, оподаткування, аудиту і контролю для підвищення результативності функціонування суб'єктів господарювання національної економіки.

УДК 657.1(477)
© ОДАУ, 2020

*Шевчук С.А.,
аспірант кафедри обліку та економіко-правового
забезпечення агропромислового бізнесу,
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна*

*Палаш А.В.,
аспірант кафедри обліку та економіко-правового
забезпечення агропромислового бізнесу,
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна*

СПЕЦИФІКА ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИВІДЕНДНОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У бухгалтерському обліку дивіденди визнають частиною чистого прибутку, розподіленої між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства (п. 4 П(С)БО 15 «Дохід») [1]. При цьому норми регламентації не поширюються на доходи, пов'язані з дивідендами, які належать за результатами фінансових інвестицій та обліковуються методом участі в капіталі (п. 3 П(С)БО 15 «Дохід») [1].

Згідно п. 14.1.49 Податкового кодексу України «дивіденди – платіж, що здійснюється юридичною особою, у тому числі емітентом корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів чи інших цінних паперів на користь власника таких корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності інвестора на частку (пай) у майні (активах) емітента, у зв'язку з розподілом частини його прибутку, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку. Для цілей оподаткування до дивідендів прирівнюється також платіж у грошовій формі, що здійснюється юридичною особою на користь її засновника та/або учасника (учасників) у зв'язку з розподілом чистого прибутку (його частини) [2].

Регламентація процесу нарахування й виплати дивідендів проводиться шляхом застосування ряду норм економічного, правового й адміністративного характеру, який визначає економічну сутність категорії «дивідендна політика». Однак, загальна система нарахування і виплати дивідендів у стандартному вигляді є непридатною для використання в умовах аграрного бізнесу.

Вивчення вітчизняної і світової практики нарахування й виплати дивідендів доводить наявність принципово відмінних підходів і видів дивідендної політики залежно від критеріїв, які застосовуються в процесі нарахування дивідендів: 1) стабільної питомої ваги дивідендів у прибутку (обмежує дію суб'єктивних факторів при визначенні розміру поточних дивідендів; обсяг виплат перебуває у прямій залежності від розміру прибутку; виникає обмеження інвестиційних можливостей підприємства у випадку одержання незначного обсягу прибутку); 2) фіксованих дивідендних виплат (дивіденди виплачують у попередньо

визначеному стабільному розмірі; акціонер практично не зацікавлений у збільшенні обсягу прибутку); 3) постійного росту дивідендів (в основі даної політики лежить, передусім, психологічний фактор впливу; дивіденди в більшості випадків штучно занижені; орієнтація на перспективу); 4) стабільності виплат (підприємство з метою підтримання сприятливого інвестиційного іміджу стабільно сплачує дивіденди за будь-яких результатів діяльності); 5) залишкова політика (дивіденди формуються згідно залишкового принципу – після задоволення всіх потреб підприємства щодо розподілу прибутку; при цьому існує фактор ризику недоодержання доходів); 6) повної капіталізації прибутку (реінвестування отриманих доходів; повна невивплата дивідендів або альтернативний шлях отримання доходу у вигляді цінних паперів – акцій (збільшення обсягу персонального статутного внеску) [3, с. 74].

В принципі кожен з наведених видів дивідендної політики є можливим до використання підприємством протягом певного періоду діяльності задля досягнення певної мети. Однак, вибір і практична реалізація конкретного виду дивідендної політики підприємства зумовлена рядом факторів різного впливу. Сільськогосподарські підприємства, результати виробничої діяльності яких у значній мірі залежать від дії природно-кліматичних факторів, змушені встановлювати незначний і часто нестабільний розмір дивідендів. Низька інвестиційна привабливість вітчизняних сільськогосподарських підприємств зумовлена й низькою рентабельністю діяльності.

Згідно законодавства України сільськогосподарське підприємство володіє правом самостійного вибору моделі дивідендної політики. Однак, специфіка сільськогосподарського бізнесу створює об'єктивні умови для внесення певних коректив у методику нарахування та виплати дивідендів.

Специфіка сільськогосподарського бізнесу створює дискусійний момент в організації процесу нарахування й виплати дивідендів, а саме – що є базою розподілу? Стартовий розподіл внесків співвласників у статутний капітал підприємства базується на вартості майнових паїв. Відповідно в окремих господарствах застосовується методика нарахування дивідендів пропорційно обсягу майна конкретних співвласників, розмір земельного паю при цьому не враховується, оскільки є рівновеликим для всіх пайовиків.

Такий підхід є некоректним, оскільки обсяг земельної власності пайовика в процесі господарської діяльності підприємства може зазнавати суттєвих змін шляхом операцій спадкування, дарування, купівлі-продажу тощо, відповідно повинен змінюватись і розмір дивідендних виплат. Тобто, в процесі нарахування дивідендів базою розподілу доцільно вважати весь обсяг персонального капіталу співвласника як в майновій, так і у земельній формі.

За таких обставин надважливою є належна система контролю власності, однак з врахуванням співвідношення затрат і економічного ефекту [4, с. 29].

Не менш значимим процедурним аспектом дивідендної політики є належне забезпечення інформаційних потреб системи управління. З цього приводу М. С. Пушкар констатує, що система обліку має цінність не сама по собі, а як ланка

забезпечення зворотного зв'язку в контурі циклу управління. Лише фактична інформація, що формується у системі обліку, має цінність для управління, коли вона порівнюється з певним еталоном, знаходяться відхилення і на її основі приймаються відповідні управлінські рішення [5, с. 179].

Можна застосувати ще один підхід до розподілу дивідендів, він ґрунтується на додатковому врахуванні трудової участі співвласників. Цей варіант розподілу дивідендів теоретично можна вважати більш справедливим, оскільки він враховує не лише пасивну категорію – обсяг власності, але й особисту участь співвласника (за умов поєднання прав власності і трудової участі). Однак, в сучасних умовах такий підхід до визначення рівня дивідендів є недоцільним, оскільки головним правилом ринкової економіки є чітке розмежування прав володіння, користування й трудової участі, тобто власник отримує дивіденди, орендодавець – орендну плату, найманий працівник – заробітну плату.

Можна виділити ще один варіант встановлення дивідендних ставок – залежно від категорії власників і якісних показників трудової участі, зокрема для розподілу між пенсіонерами застосовувати лише 25-30 % дивідендного фонду.

Не можемо погодитись з таким підходом до визначення та розподілу дивідендів, оскільки єдиним економічно грамотним і доцільним варіантом обчислення обсягу дивідендних виплат є застосування як бази розподілу – обсягу власності конкретного учасника, не залежно працює він чи ні. Винагородою за трудову участь у виробничій діяльності підприємства є спеціальна економічна категорія «заробітна плата».

Таким чином, сільськогосподарські підприємства можуть застосовувати три основних варіанти розподілу дивідендів: 1) пропорційно обсягу персональної власності (визначають коефіцієнт розподілу і обчислюють обсяг дивідендів конкретного учасника; ; 2) з врахуванням категорії учасника (передусім, слід визначитись щодо пріоритетності тієї чи іншої категорії учасників. Згідно рішення Загальних зборів співвласників приймається як база розподілу певний відсоток нарахувань або певна сума дивідендів для кожної категорії власників. Дивіденди розподіляються шляхом визначення індивідуального коефіцієнту розподілу для кожної категорії. Аналогічні коефіцієнти розраховуються для всіх категорій власників); 3) з врахуванням трудової участі співвласника (за основу використовують дані бухгалтерського обліку з нарахування оплати праці. Кожному працюючому власнику підраховують суму заробітної плати з початку року і визначають коефіцієнт розподілу).

Розглянуті варіанти розподілу дивідендів передбачають наявність певних відмінностей у підходах і критеріях розподілу дивідендних виплат, тому для кожної категорії учасників підприємства найбільш вигідним є лише один із наведених варіантів, оскільки частковий вплив дивідендної політики на відносини власності розглядається як результат участі у цих відносинах, а на відносини розподілу – як спосіб привласнення певної частини прибутку.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 року № 290 (з врахуванням змін і доповнень). Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
2. Податковий кодекс України (в редакції від 02.04.2020 року), ухвалений Верховною Радою України 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Бруханський Р. Ф. Особливості концепції дивідендної політики сільськогосподарських підприємств / Р. Ф. Бруханський // Наука молода. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – № 1. – С. 73-78.
4. Бруханський Р. Ф. Стратегічні пріоритети оптимізації контрольно-ревізійних процедур в АПК України / Облік і контроль на підприємствах АПК: стан та перспективи розвитку: у 2 частинах. Ч.1. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 10-11 жовтня 2008 року. К.: КНЕУ, 2008. С. 28-30.
5. Пушкар М. С. Сучасна система обліку / М. С. Пушкар // Ринок аудиторських послуг в Україні: стан і перспективи розвитку : зб. матеріалів доп. Міжнар. наук.-практ. конф. [Івано-Франківськ, 15-16 квіт. 2010 р.] / оргком. конф. : Б. К. Остафійчук, С. І. Юрій, Є. І. Крижанівський [та ін.] ; відп. за вип. Н. І. Пилипів. – Івано-Франківськ : ПНУ ім. В. Стефаника, 2010. – С. 175-179.